

Sprawozdanie
z realizacji zadań Zespołu do spraw Rozwiązań Systemowych w Zakresie Ekonomii
Spółecznej w roku 2009

I. Informacje ogólne.

Podstawą prawną funkcjonowania Zespołu do spraw Rozwiązań Systemowych w Zakresie Ekonomii Spółecznej, zwanego dalej „Zespołem”, jest zarządzenie nr 141 Prezesa Rady Ministrów z dnia 15 grudnia 2008 r. w sprawie Zespołu do spraw Rozwiązań Systemowych w Zakresie Ekonomii Spółecznej.

Niniejsze sprawozdanie stanowi wykonanie obowiązku określonego w § 4 ust. 7 ww. zarządzenia.

Działania związane z funkcjonowaniem Zespołu prowadzone są w ramach projektu systemowego *Partnerstwo na rzecz instytucjonalizacji ekonomii społecznej* w ramach Działania 1.2 *Wsparcie systemowe instytucji pomocy i integracji społecznej* Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, realizowanego przez Centrum Rozwoju Zasobów Ludzkich, pod nadzorem merytorycznym Departamentu Pożytku Publicznego w Ministerstwie Pracy i Polityki Spółecznej.

II. Skład Zespołu (stan na dzień 31.12.2009):

- 1) Przewodniczący Zespołu - Sekretarz Stanu w Ministerstwie Pracy i Polityki Spółecznej:
Jarosław Duda
- 2) przedstawiciel wyznaczony przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania:
Krzysztof Stanowski, Podsekretarz Stanu
- 3) przedstawiciel wyznaczony przez ministra właściwego do spraw finansów publicznych:
Elżbieta Chojna-Duch, Podsekretarz Stanu
- 4) przedstawiciel wyznaczony przez ministra właściwego do spraw gospodarki:
Rafał Baniak, Podsekretarz Stanu
- 5) przedstawiciel wyznaczony przez ministra właściwego do spraw nauki:
Witold Jurek, Podsekretarz Stanu
- 6) przedstawiciel wyznaczony przez ministra właściwego do spraw pracy i zabezpieczenia społecznego:
Krzysztof Więckiewicz, Dyrektor Departamentu Pożytku Publicznego w Ministerstwie Pracy i Polityki Spółecznej, Sekretarz Zespołu
- 7) przedstawiciel wyznaczony przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego:
Jarosław Pawłowski, Podsekretarz Stanu
- 8) przedstawiciel wyznaczony przez Szefa Kancelarii Prezesa Rady Ministrów:
Jakub Michałowski, Doradca Ministra - Członka Rady Ministrów

- 9) przedstawiciele jednostek samorządu terytorialnego wyznaczeni przez ogólnopolskie organizacje jednostek samorządu terytorialnego uczestniczące w Komisji Wspólnej Rządu i Samorządu Terytorialnego:
Ferdynand Gronko, Związek Powiatów Polskich
Andrzej Madej, Związek Miast Polskich
- 10) przedstawiciele wyznaczeni przez Radę Działalności Pożytku Publicznego:
Barbara Sadowska
Krzysztof Margol
ks. Stanisław Słowik
- 11) przedstawiciele wyznaczeni przez Stałą Konferencję Ekonomii Społecznej:
Anna Sienicka
Henryk Wujec - Zastępca Przewodniczącego Zespołu
- 12) przedstawiciel wyznaczony przez Ogólnopolski Związek Rewizyjny Spółdzielni Socjalnych:
Marcin Juszczyk
- 13) przedstawiciel wyznaczony przez stronę pracowników w Trójstronnej Komisji do Spraw Społeczno-Gospodarczych:
Cezary Miżejewski
- 14) przedstawiciele jednostek naukowych, wyznaczeni przez Ministra Pracy i Polityki Społecznej:
Prof. dr hab. Ewa Leś
Prof. dr hab. Jerzy Hausner
Prof. dr hab. Hubert Izdebski

III. Zadania Zespołu, wynikające z przedmiotowego Zarządzenia.

1. Przygotowanie projektu strategii rozwoju ekonomii społecznej (w toku prac zastąpiono pojęcie *strategia* terminem *dlugofalowa polityka* ze względu na podjęcie prac nad uporządkowaniem krajowych dokumentów strategicznych).
2. Opracowanie propozycji rozwiązań prawno-instytucjonalnych w obszarze funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej.
3. Opracowanie propozycji rozwiązań finansowych w obszarze funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej.
4. Przygotowanie założeń systemu edukacji w obszarze ekonomii społecznej.
5. Przygotowanie rekomendacji w obszarze promocji i monitoringu wypracowanych rozwiązań.

IV. Działania Zespołu.

W roku 2009 odbyły się dwa posiedzenia plenarne Zespołu.

Na pierwszym posiedzeniu Zespołu, które odbyło się w dniu 13.03.2009 r., przyjęto regulamin. Dokonano też wyboru Zastępcy Przewodniczącego, którym został Henryk Wujec, reprezentujący Stałą Konferencję Ekonomii Społecznej oraz Sekretarza Zespołu, którym został Krzysztof Więckiewicz, Dyrektor Departamentu Pożytku Publicznego w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej. Ustalono zakres tematyczny prac grup stałych, terminy

pierwszych spotkań, dokonano wyboru Przewodniczących i zgłoszono kandydatów na członków tychże grup.

Drugie posiedzenie, które odbyło się w dniu 17.06.2009 r., było poświęcone sprawozdaniom z dotychczasowych prac grup stałych – Grupy Strategicznej, Grupy Finansowej, Grupy Prawnej i Grupy Edukacyjnej. Ponadto, przedstawiciele Ministerstwa Rozwoju Regionalnego przedstawili informację dotyczącą uwzględnienia kwestii ekonomii społecznej w drugiej połowie aktualnego okresu programowania środków unijnych 2007-2013. Członkowie Zespołu poznali także założenia projektu systemowego pt. *Zintegrowany system wsparcia zatrudnienia socjalnego i ekonomii społecznej*, realizowanego w ramach Priorytetu I Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki.

Członkowie Zespołu brali także aktywny udział w konferencji, zorganizowanej w ramach Ogólnopolskich Spotkań Ekonomii Społecznej, która odbyła się w dniu 21.10.2009 r. pod znakiem dyskusji nad długofalową polityką rozwoju ekonomii społecznej. Podczas konferencji zaprezentowano wyniki prac Zespołu oraz grup stałych. Szczegółowa dyskusja miała miejsce podczas równoległych sesji tematycznych, dotyczących: finansowania ekonomii społecznej, uregulowań prawnych, ze szczególnym uwzględnieniem projektu ustawy o przedsiębiorstwach społecznych oraz założeń strategii rozwoju edukacji dla gospodarki społecznej. Na konferencji nawiązano do projektu dokumentu, opracowywanego w ramach prac Zespołu, pt. *Pakt na rzecz ekonomii społecznej w modernizacji polskiego modelu społecznego 2030*. Dokument ma wskazywać kierunki działań podejmowanych przez stronę rządową oraz stronę społeczną dla rozwoju ekonomii społecznej w Polsce.

V. Działalność grup stałych.

1. GRUPA STRATEGICZNA:

- 1) Prof. Jerzy Hausner – Przewodniczący
- 2) Cezary Miżejewski
- 3) Jan Jakub Wygnański
- 4) Tomasz Sadowski
- 5) Piotr Frączak
- 6) Jakub Michałowski
- 7) Tomasz Mering
- 8) Krzysztof Więckiewicz
- 9) Ks. Stanisław Słowik

Wśród najistotniejszych działań, wykonanych przez Grupę Strategiczną, wymienić można:

1) Opracowanie dokumentu pt. *Najważniejsze działania na rzecz rozwoju ekonomii społecznej w Polsce*, w którym wskazano praktyczne działania, niezbędne dla rozwoju ekonomii społecznej, które powinny zostać podjęte jak najszybciej. Dokument ten został przyjęty przez Zespół. Priorytety wskazane przez Grupę brzmiały następująco:

- a) *„Niezbędne jest opracowanie przez Zespół oraz przyjęcie przez rząd i podmioty reprezentujące sektor ekonomii społecznej umowy programowej wzorowanej na*

- doświadczeniach brytyjskich („Compact”), która określałaby stosunek administracji rządowej i organizacji obywatelskich do rozwoju ekonomii społecznej w Polsce.*
- b) Dokument ten powinien także wyznaczać rolę ekonomii społecznej w łagodzeniu problemów społeczno-gospodarczych wywołanych obecnym kryzysem. Między innymi pilną kwestią jest określenie roli i możliwości działania podmiotów ekonomii społecznej w zakresie budownictwa socjalnego.*
 - c) Przyjęcie takiego dokumentu stanie się też punktem wyjścia szerokiej społecznej kampanii promocji ekonomii społecznej.*
 - d) Niezbędnym partnerem w rozwijaniu ekonomii społecznej jest środowisko przedsiębiorców. Należy omówić z przedstawicielami biznesu problematykę styku społecznej odpowiedzialności biznesu i ekonomii społecznej. Celem takiego spotkania i dyskusji powinno być w szczególności pokazanie możliwości włączenia przedsiębiorców do lokalnych i regionalnych partnerstw ekonomii społecznej.*
 - e) Wskazane jest przeprowadzenie konsultacji z wszystkimi klubami parlamentarnymi i powołanie za ich akceptacją parlamentarnej grupy ekonomii społecznej.*
 - f) Należy dokonać w ciągu kilku miesięcy legislacyjnego przeglądu przepisów odnoszących się do funkcjonowania podmiotów ekonomii społecznej. Przegląd ten powinien mieć na celu wypracowanie doraźnego pakietu zmian legislacyjnych. W przeglądzie tym powinna zostać zapewniona możliwość uczestnictwa poprzez internet i publiczne przesłuchania wszystkim zainteresowanym organizacjom. Konieczne jest uchwalenie przez parlament tych doraźnych i w zasadzie już wstępnie rozpoznanych zmian legislacyjnych.*
 - g) W nieco dłuższym okresie powinny zostać dokończone prace nad projektem ustawy o przedsiębiorczości społecznej tak, aby stał się on przedmiotem prac parlamentarnych najpóźniej z początkiem 2010 r.*
 - h) Problematyka ekonomii społecznej powinna zostać wkomponowana w jeden z priorytetów polskiej prezydencji w Unii Europejskiej w 2011 r. Priorytet ten mógłby dotyczyć zagadnienia „społecznych innowacji” i odnosić się do takich kwestii jak: walka z ubóstwem, migracje oraz właśnie ekonomia społeczna. Pomysł tej inicjatywy powinien jak najszybciej zostać zasygnalizowany w Urzędzie Komitetu Integracji Europejskiej oraz Ministerstwie Spraw Zagranicznych.*
 - i) Problematyka ekonomii społecznej powinna stać się również elementem ustanowionego na 2010 r. "Europejskiego Roku Walki z Ubóstwem i Wykluczeniem Społecznym". W ramach krajowych priorytetów realizowanych przez Polskę należałoby wyeksponować rolę ekonomii społecznej w działaniach na rzecz aktywnej integracji.*
 - j) Wskazane jest przygotowanie krytycznego analitycznego raportu o przedsiębiorczości społecznej w Polsce i jego regionalnych edycji. Przygotowanie takiego raportu powinno być okazją do wypracowania zestawu wskaźników ewaluacji ekonomii społecznej. Taki raport powinien spełnić równocześnie funkcję raportu ewaluacyjnego realizacji dotychczasowych programów i projektów wspierania ekonomii społecznej, jak również stanowić załączek powołania Obserwatorium Ekonomii Społecznej w Polsce.*

- k) *Pilnie powinien zostać przeprowadzony przegląd krajowych i regionalnych projektów systemowych odnoszących się do ekonomii społecznej, pod kątem ich spójności i istotności dla rozwoju ekonomii społecznej w Polsce. Niezbędna jest przy tym ewaluacja dostępu podmiotów ekonomii społecznej do środków unijnych i wykorzystania przez nie tych środków, czym zająć się powinna Grupa Finansowa.*
- l) *Powinny powstać krajowa i regionalne sieci ośrodków wsparcia ekonomii społecznej. Wszystkie jednostki tworzące tę sieć powinny uzyskać odpowiednią akredytację, która powinna być weryfikowana corocznie na podstawie zewnętrznego audytu.*
- m) *Odpowiedni projekt systemowy powinien także posłużyć sfinansowaniu kilku dużych przedsięwzięć syntetyzujących dorobek wielu wcześniejszych rozproszonych projektów wykonanych przez wiele różnych organizacji i ich partnerstw. Dotyczy to między innymi zagadnienia audytu społecznego czy funduszy ekonomii społecznej.*
- n) *Należy stworzyć koncepcję krótkich kursów przygotowujących do prowadzenia podmiotów ekonomii społecznej /gospodarki społecznej i szczegółową koncepcję Biblioteki Ekonomii Społecznej oraz założenia do przeprowadzenia w 2010 r. pilotażowego szkolenia dla nauczycieli/konsultantów ekonomii społecznej, a także uruchomienia konkursu dla szkół o tematyce ekonomii społecznej. Grupa Edukacyjna, po przeprowadzeniu analiz wstępnych i przeglądzie dostępnych portali poświęconych tematyce ekonomii społecznej, przygotowuje rekomendację dotyczącą ewentualnej konieczności tworzenia krajowej Platformy Edukacyjnej Ekonomii Społecznej, która stanowiłaby nowoczesny mechanizm zasilania wszystkich zainteresowanych użytkowników w wiedzę.*
- o) *Powinien zostać wypracowany projekt Strategii Rozwoju Ekonomii Społecznej w Polsce (nazwę zmieniono w toku prac na: długofalowa polityka rozwoju ekonomii społecznej) do roku 2020. Dokument ten ma określać działania zmierzające do wszechstronnego rozwoju ekonomii społecznej w Polsce. Jednocześnie powinien zostać on przygotowany z myślą o przyszłym Narodowym Planie Rozwoju, stanowiącym programową podstawę uczestnictwa Polski w kolejnym okresie budżetowym Unii Europejskiej i kolejnej edycji unijnej polityki spójności.”*

2) *Opracowanie Paktu na rzecz ekonomii społecznej w modernizacji polskiego modelu społecznego 2030, tj. społecznej umowy programowej w zakresie ekonomii społecznej, dla której punktem odniesienia jest brytyjski Compact.*

3) *Podjęcie prac nad zredagowaniem dokumentu pt. Długofalowa polityka rozwoju ekonomii społecznej. Dokument poddany będzie szerokim konsultacjom społecznym. W celu realizacji tego zadania ukonstytuował się w grudniu 2009 r. Zespół Redakcyjny w składzie:*

- 1) Prof. Jerzy Hausner
- 2) Cezary Mizejewski
- 3) Piotr Frączak
- 4) Anna Sienicka
- 5) Jan Jakub Wygnański

2. GRUPA FINANSOWA:

- 1) Dr Irena Herbst – Przewodnicząca
- 2) Rafał Baniak
- 3) Barbara Bartkowiak
- 4) Elżbieta Chojna - Duch
- 5) Tadeusz Durczok
- 6) Krzysztof Margol
- 7) Przemysław Piechocki
- 8) Rafał Sułkowski
- 9) Tomasz Sypuła
- 10) Paweł Wąsiak
- 11) Kamil Wyszowski

Grupa Finansowa ustaliła, iż należy utworzyć centralny fundusz pożyczkowo - poręczeniowy, który, przy udziale istniejących sieci funduszy, udzielałby finansowego wsparcia podmiotom ekonomii społecznej. Wśród koncepcji potencjalnego zasilenia funduszu wymieniono „resztówki” z prywatyzacji, fundusze strukturalne i 1% podatku dochodowego od osób prawnych. Propozycje te, po konsultacjach z Ministerstwem Finansów, nie znalazły się ostatecznie w projekcie *Paktu na rzecz ekonomii społecznej w modernizacji polskiego modelu społecznego 2030*. W dokumencie wskazano natomiast, że strona rządowa rozważy możliwość oparcia systemu (m. in. pożyczek i gwarancji dla podmiotów ekonomii społecznej) o wyspecjalizowany program Banku Gospodarstwa Krajowego.

Zadania, które Grupa postawiła sobie do zrealizowania:

- 1) Opracowanie systemowych rozwiązań umożliwiających dostęp podmiotom ekonomii społecznej do kapitału. Podjęto prace nad odrębnym dokumentem uwzględniającym propozycje uruchomienia, obok funduszy pożyczkowych i poręczeniowych, instytucji banku ekonomii społecznej.
- 2) Przygotowanie propozycji zmian o charakterze doraźnym, usprawniających istniejący system finansowania przedsięwzięć gospodarczych realizowanych przez podmioty ekonomii społecznej. Zidentyfikowano szereg obowiązujących rozwiązań prawnych negatywnie wpływających na możliwości finansowania tego typu przedsięwzięć, które należałoby zmodyfikować.
- 3) Przygotowanie propozycji założeń systemu doradztwa prawnego i ekonomicznego dla podmiotów ekonomii społecznej.
Wersja robocza koncepcji systemu doradztwa dla podmiotów działających w obszarze ekonomii społecznej została już przygotowana. Podstawowe instytucje tego systemu to opiekunowie – prawni i ekonomiczni.
- 4) Opracowanie propozycji działań i dokumentów pilotażowych.
W pierwszej kolejności przygotowano regulamin udzielania poręczeń podmiotom ekonomii społecznej przez istniejące fundusze.

3. GRUPA EDUKACYJNA:

- 1) Prof. Ewa Leś – Przewodnicząca
- 2) Małgorzata Ołdak
- 3) Przemysław Radwan – Rohrenschef
- 4) Adam Piechowski
- 5) Agnieszka Pacut
- 6) Lidia Węsierska
- 7) Marcin Juszczyk
- 8) Ryszard Gruner
- 9) Danuta Pusek

Zadania Grupy Edukacyjnej:

- 1) Inwentaryzacja dorobku edukacyjnego dotyczącego gospodarki społecznej w programach edukacji /szkoleń na wszystkich szczeblach kształcenia.
- 2) Wypracowanie propozycji zagadnień z zakresu gospodarki społecznej i przedsiębiorczości społecznej, stanowiących kompendium podstawowej wiedzy w tym obszarze, służących do celów szkoleniowych,
- 3) Przygotowanie propozycji założeń do strategii systemu szkoleń w zakresie ekonomii społecznej. Początkowo członkowie Grupy planowali skupić się na strategii w obszarze systemu edukacji. Pomysł ten został zarzucony po konsultacjach z Ministerstwem Edukacji Narodowej, którego przedstawiciele argumentowali m. in. że podstawa programowa kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół uwzględnia zagadnienia związane z kształtowaniem postaw obywatelskich u dzieci i młodzieży.

Na koniec roku 2009 stan prac przedstawiał się następująco:

Ustalono główne grupy odbiorców programów edukacyjnych dotyczących gospodarki społecznej oraz określono zakres subekspertyz na temat treści programowych z tego zakresu na poszczególnych szczeblach kształcenia, jako podstawy do identyfikacji potrzeb szkoleniowych.

Przewiduje się, że jednym z rezultatów pracy będzie przygotowanie grupy nauczycieli - konsultantów prowadzących szkolenia nauczycieli na temat gospodarki społecznej. Planowane jest quasi - badanie fokusowe, tj. wywiad z liderami edukacji w obszarze ekonomii społecznej.

Istnieje konieczność ścisłej współpracy z Ministerstwem Edukacji Narodowej w obszarze związanym z programami nauczania. W zebraniach Grupy Edukacyjnej uczestniczyli przedstawiciele Departamentu Programów i Podręczników w Ministerstwie Edukacji Narodowej oraz Centralnego Ośrodka Doskonalenia Nauczycieli.

4. GRUPA PRAWNA:

- 1) Anna Sienicka
- 2) Prof. Hubert Izdebski
- 3) Tomasz Schimanek
- 4) Michał Guć

- 5) Maria Jankowska
- 6) Marek Łukomski
- 7) Tatiana Hapek
- 8) Joanna Brzozowska
- 9) Cezary Miżejewski
- 10) Krzysztof Więckiewicz
- 11) Piotr Kontkiewicz

Grupa Prawna jako priorytet przyjęła skoncentrowanie się na zredagowaniu projektu ustawy o przedsiębiorstwach społecznych. Postanowiono w pracach odnieść się do *Białej Księgi - Prawa Przedsiębiorczości Społecznej* w Polsce oraz rozwiązań prawnych innych krajów dotyczących przedsiębiorczości społecznej.

Jednym z pierwszych działań było podjęcie dyskusji na temat definicji przedsiębiorstwa społecznego. Zdecydowano się na rozróżnienie dwóch podstawowych modeli przedsiębiorstwa społecznego – tzw. przedsiębiorstwa prozatrudnieniowego i przedsiębiorstwa nastawionego na usługi społeczne. Za podstawowe cechy konstytutywne przedsiębiorstwa społecznego uznano połączenie aspektów: społecznego i ekonomicznego. Do cech wspólnych przedsiębiorstw społecznych zaliczono ponadto m.in. demokratyczne zarządzanie, zakaz dystrybucji zysków pomiędzy członków, udziałowców itp.

Członkowie Grupy Prawnej stwierdzili, że należy opracować koncepcję przywilejów, które mogłyby być powiązane ze statusem przedsiębiorstwa społecznego. Przywileje te stanowiłyby zachętę do tworzenia podmiotów ekonomii społecznej oraz służyły wparciu istniejących już podmiotów. Trwają prace nad ustaleniem ostatecznego kształtu projektu, który zostanie przedstawiony do akceptacji Zespołu. Ponadto, z inicjatywy Grupy Prawnej, zlecono sporządzenie zewnętrznej ekspertyzy na temat projektu ustawy o przedsiębiorstwie społecznym.

VI. W toku prac Zespołu zlecone zostały m. in. następujące ekspertyzy z obszaru ekonomii społecznej:

- 1) *„Treści nauczania w zakresie gospodarki społecznej/ekonomii społecznej/ przedsiębiorczości społecznej w polskim systemie oświaty od szkoły podstawowej do szkoły ponadgimnazjalnej”.*
- 2) *„Przegląd pozasystemowych inicjatyw edukacyjnych adresowanych do podmiotów gospodarki społecznej w Polsce. Analiza wstępna”.*
- 3) *„Tradycyjne formy edukacyjne dla podmiotów gospodarki społecznej/ekonomii społecznej – ruch spółdzielczy przed i powojenny”.*
- 4) *„Gospodarka społeczna w programach kształcenia uprawniających do wykonywania zawodu pracownika socjalnego”.*
- 5) *„Uwagi do projektu ustawy o przedsiębiorstwie społecznym”.*
- 6) *„Niebezpieczeństwo społeczeństwa sterowanego”.*
- 7) *„Uwagi do Planów Działania na rok 2010 dla Priorytetów VI i VII”.*

VII. Priorytety wyznaczone przez Zespół na rok 2010:

W wyniku prac Zespołu doprecyzowane i przeformułowane zostały zadania, które Zespół powinien doprowadzić do końca lub zainicjować w roku 2010. Są nimi:

- 1) Przedłożenie *Paktu na rzecz ekonomii społecznej w modernizacji polskiego modelu społecznego 2030* pod obrady Rady Ministrów.
- 2) Przygotowanie propozycji długofalowej polityki rozwoju ekonomii społecznej i zaprezentowanie jej, po szerokich konsultacjach, Radzie Ministrów.
- 3) Włączenie problematyki ekonomii społecznej do większości z dziewięciu powstających krajowych strategii rozwoju.
- 4) Zakończenie prac nad projektem ustawy o przedsiębiorstwie społecznym i poddanie go szerokim konsultacjom.
- 5) Promocja ekonomii społecznej, w tym ogłoszenie konkursu dla dziennikarzy na najciekawszy artykuł promujący ekonomię społeczną oraz opracowanie pilotażowych działań w zakresie edukacji na temat ekonomii społecznej.